

RUSYCYSTYCZNE
STUDIA
LITERATUROZNAWCZE

26



NR 3571

26



Rusycystyczne
Studia
Literaturoznawcze

Praca zbiorowa pod redakcją
Jadwigi Gracli

Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2016

REDAKTOR SERII: Historia Literatur Słowiańskich
Bożena Tokarz

RECENZENCI

Adam Bezwiński

Madgalena Dąbrowska

Joanna Mianowska

Kazimierz Prus

KOMITET REDAKCYJNY

Iryna Betko

Nina Borkovskaya

Svetlana Goncharova-Grabovskaya

Ihor Kozlyk

Wanda Laszczak

Bogusław Mucha

Galina Nefagina

Małgorzata Semczuk-Jurska

Beata Siwek

Olga Skackova

Walenty Piłat

Anna Woźniak

REDAKTOR NACZELNY

Halina Mazurek

SEKRETARZ REDAKCJI

Jadwiga Gracla

Publikacja jest dostępna także w wersji internetowej:

Central and Eastern European Online Library
www.cecol.com

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne (<i>Jadwiga Gracla</i>)	9
Hanna KOWALSKA-STUS: Alienacja z kultury — dylematy interpretacyjne. Na przykładzie starego obrzędu	11
Magdalena DĄBROWSKA: Rodziny literackie w Rosji czasów Oświecenia (trzy przykłady)	25
Bogusław MUCHA: Artyści pańszczyźniani w Rosji	37
Adam BEZWIŃSKI: Aleksander Puszkina a almanach „Mnemozyna”	51
Ирина БЕТКО: <i>Татьянин миф</i> в художественной структуре <i>онегинского текста</i>	62
Andrzej DUDEK: Leo Tolstoy’s Urban Anthropology	75
Anna KOŁBUK, Witold KOŁBUK: Średniowieczna Ruś w powieściach historycznych Józefa Ignacego Kraszewskiego	87
Daria AMBROZIAK: Powstanie listopadowe we <i>Wspomnieniach</i> Nadzieży Golicyny	111
Andrzej KSENICZ: Od <i>Platonowa</i> do Sachalina	122
Nel BIELNIAK: Między rajem a piekłem. Obraz dzieciństwa w twórczości Aleksandra Kuprina	131
Grażyna BOBILEWICZ: Sztuka użytkowa awangardy rosyjskiej (wzornictwo tekstyliów i projektowanie ubiorów)	143
Wanda LASZCZAK: Matka Maria (Skobcowa) w świetle idei Władimira Sołowiowa	159
Йосеф ДОГНАЛ: На грани между сном и явью	180
Jadwiga GRACLA: Niech żyje teatr! O jednej ze sztuk Michaiła Kuźmina — <i>Wtorek Mery</i>	189
Patryk WITCZAK: Koncepcja człowieka naturalnego w kontekście motywu zbrodni w prozie Michaiła Arcybaszewa	197
Katarzyna DUDA: Nauczyciel – Mistrz, czyli „strategia przebudzenia” z totalitarnego snu (<i>Zielony namiot</i> Ludmiły Ulickiej)	207
Иоанна МЯНОВСКА: От переписки Вадима Сидура и Карла Аймермахера <i>О деталях поговорим при свидании</i> ... к переписке Юлии Сидур и Карла Аймермахера <i>Время новых надежд</i> — свидетельство эпохи	219
Lucjan SUCHANEK: Eduard Limonow — poeta na emigracji	233
Walenty PIŁAT: Specyfika świata przedstawionego we współczesnej dramaturgii rosyjskiej. Od ideologicznego huraoptymizmu do umiarkowanej akceptacji i krytycyzmu	242
Kazimierz PRUS: Najnowsze rosyjskie parafrazy <i>Zdrowaś Mario</i>	250
Aleksandra ZYWERT: Kuchnia rosyjska (Władimir Sorokin, <i>Пельмени</i>)	260
Anna N. WILK: Współczesny horror rosyjski w konwencji baśniowej — na wybranych przykładach	272

СОДЕРЖАНИЕ

Вступительное слово (<i>Ядвига Граця</i>)	9
Ханна КОВАЛЬСКА-СТУС: Отчуждение от культуры — интерпретационные дилеммы. На примере старообрядчества	11
Магдалена ДОМБРОВСКА: Литературные семьи в России в эпоху Просвещения (три примера)	25
Богуслав МУХА: Крепостные художники в России	37
Адам БЕЗВИНЬСКИ: Александр Пушкин и альманах „Мнемозина”	51
Ирина БЕТКО: <i>Татьянин миф</i> в художественной структуре <i>онегинского текста</i>	62
Анджей ДУДЕК: <i>Leo Tolstoy’s Urban Anthropology</i>	75
Анна КОЛБУК, Витольд КОЛБУК: Средневековая Русь в исторических романах Юзефа Игнатия Крашевского	87
Дарья АМБРОЗЯК: Ноябрьское восстание в <i>Воспоминаниях</i> Надежды Голицыной	111
Анджей КСЕНИЧ: <i>От Платонова до Сахалина</i>	122
Нель БЕЛЬНЯК: Между раем и адом. Образ детства в творчестве Александра Куприна	131
Гражина БОБИЛЕВИЧ: Прикладное искусство русского авангарда (дизайн тканей и проектирование одежды)	143
Ванда ЛАЦАК: Мать Мария (Скобцова) в зеркале идей Владимира Соловьева	159
Йосеф ДОГНАЛ: На грани между сном и явью	180
Ядвига ГРАЦЛЯ: Да здравствует театр! Об одной из пьес Михаила Кузьмина — <i>Вторник Мэри</i>	189
Патрик ВИТЧАК: Концепция естественного человека в контексте мотива преступления в прозе Михаила Арцибашева	197
Катажина ДУДА: Учитель — Мастер, или „стратегия пробуждения” из тоталитарного сна (<i>Зеленый шатер</i> Людмилы Улицкой)	207
Иоанна МЯНОВСКА: От переписки Вадима Сидура и Карла Аймермахера <i>О деталях поговорим при свидании...</i> к переписке Юлии Сидур и Карла Аймермахера <i>Время новых надежд</i> — свидетельство эпохи	219
Люциян СУХАНЕК: Эдуард Лимонов — поэт в эмиграции	233
Валенты ПИЛАТ: Специфика предметной изобразительности в современной русской драматургии. От идеологического ура-оптимизма к умеренному одобрению и критицизму	242
Казимеж ПРУС: Новейшие русские парафразы молитвы <i>Аве Мария</i>	250
Александра ЗЫВЕРТ: Русская кухня (Владимир Сорокин, <i>Пельмени</i>)	260
Анна Н. ВИЛЬК: Современная русская литература ужасов в конвенции сказки — избранные примеры	272

CONTENTS

Preface (Jadwiga Gracla)	9
Hanna KOWALSKA-STUS: Alienation from culture — dilemmas of interpretation on the example of old rites	11
Magdalena DĄBROWSKA: The literary families in Russia in the Enlightenment period (three examples)	25
Bogusław MUCHA: Villein artists in Russia	37
Adam BEZWŃSKI: Aleksander Puszkin an almanac „Mnemozyna”	51
Ирина БЕТКО: <i>Татьянин миф в художественной структуре онегинского текста</i>	62
Andrzej DUDEK: Leo Tolstoy’s urban anthropology	75
Anna KOŁBUK, Witold KOŁBUK: Medieval Ruthenia in the novels of Józef Ignacy Kraszewski	87
Daria AMBROZIAK: The November Uprising in Nadezhda Golitsyna’s <i>The Memoirs</i>	111
Andrzej KSENICZ: From <i>Platonov</i> to Sakhalin	122
Nel BIELNIAK: Between paradise and purgatory. Childhood in the works of Aleksandr Kuprin	131
Grażyna BOBILEWICZ: Functional art. Of Russian avant-garde (textile and clothes design)	143
Wanda LASZCZAK: Mother Maria (Skobtsova) in the world of ideas of Vladimir Solovyov	159
Josef DOHNAL: Between dream and reality	180
Jadwiga GRACLA: Long live the theatre! On one of the works of art by Mikhail Kuzmin — <i>Vtomik Meri</i>	189
Patryk WITCZAK: The concept of a natural man in the context of the crime motif in the prose of Mikhail Artsybashev	197
Katarzyna DUDA: A teacher as a master – a strategy of awakening from totalitarian nightmare (<i>The Green Pavilion</i> by Ludmila Ulitskhaya)	207
Иоанна МЯНОВСКА: От переписки Вадима Сидура и Карла Аймермахера О деталях поговорим при свидании... к переписке Юлии Сидур и Карла Аймермахера Время новых надежд — свидетельство эпохи	219
Lucjan SUCHANEK: Eduard Limonov — a poet in literary exile	233
Walenty PIŁAT: The specificity of the setting in contemporary Russian drama. From ideological hurrahoptimism to gradual acceptance	242
Kazimierz PRUS: The latest Russian paraphrases of the Hail Mary	250
Aleksandra ZYWERT: Russian cuisine (Vladimir Sorokin, Пельмени)	260
Anna N. WILK: Contemporary Russian horror in the fairytale convention — selected examples	272

Słowo wstępne

Oddajemy w Państwa ręce 26. już tom „Rusycystycznych Studiów Literaturoznawczych”. Tym razem jest on szczególnie nie tylko ze względu na skromną rocznicę (to piąty numer pod tą samą redakcją), która ze względów oczywistych zejść musi na dalszy plan. Prezentowany tom „Rusycystycznych Studiów Literaturoznawczych” wyróżnia się z innego względu — jest bowiem dedykowany Pani Profesor Halinie Mazurek w siedemdziesiątą rocznicę urodzin.

Publikacje okolicznościowe rządzą się nieco innymi prawami, są elitarne, jeżeli przyjrzeć się piszącym na ich łamach autorom — związanym z osobą Jubilata więzami naukowych przyjaźni i wspólnych zainteresowań badawczych. Inne są też słowa zamieszczane na początku takich wydań. Są one już niejako *a priori* obarczone dwojakim ryzykiem: mogą być albo lakoniczne, i wyliczać zasługi i publikacje Jubilata, lub też — i z góry proszę o wybaczenie tej słabości — nacechowane emocjonalnie i zabarwione nutką sentymentalizmu. W moim przypadku jest to usprawiedliwione. Miałam bowiem zaszczyt być pierwszą doktorantką Pani Profesor, a wcześniej, od 1996 roku, jeszcze Jej studentką.

Pani Profesor Halina Mazurek ukończyła studia na Uniwersytecie Jagiellońskim, należy do grona wychowanków śp. Profesora Ryszarda Łuznego. Po ich ukończeniu i po paru latach pracy na Uniwersytecie Jagiellońskim przeniosła się na powstały w latach siedemdziesiątych Uniwersytet Śląski, z którym związała się na przeszło 40 lat. To właśnie w Wydawnictwie Uniwersytetu Śląskiego, tym samym, które publikuje nasze „Rusycystyczne Studia...”, wydawano Jej słynne już publikacje poświęcone rosyjskiej dramaturgii: najpierw klasycznej, później również współczesnej. Książki te stały się jednymi z podwalin polskich badań nad dramaturgią rosyjską i im zawdzięczamy powstanie kolejnych publikacji z tej dziedziny. Pani Profesor jest również autorką blisko stu publikacji (w tym sześciu monografii) traktujących o dramaturgii i poezji rosyjskiej. Jej właśnie pasji i mądrymu prowadzeniu pisząca te słowa zawdzięcza rozbudzenie zainteresowania dramaturgią rosyjską, a później również teatrem rosyjskim i roz-

szerzenie owych zainteresowań o zagadnienia związane z literaturą i teatrem europejskim. Dla mnie Pani Profesor stała się Mistrzem, który swojego ucznia wprowadzał do świata wielkiej nauki i uczył, jak w nim funkcjonować. I, co niemniej ważne, pozwolił we właściwym momencie na samodzielność naukową, ciesząc się jednocześnie z moich sukcesów i przeżywając moje porażki.

To właśnie osobie Pani Profesor zawdzięczam (w co chcę wierzyć) symboliczną przynależność do grupy wychowanków Profesora Łuźnego — zarówno tych bezpośrednich, jak i Profesora naukowych wnuków. Ich wkład w polskie badania nad literaturą jest przecież ogromny. Dlatego też wielkim zaszczytem dla niniejszego tomu jest przyjęcie zaproszenia przez spadkobierców Profesora Łuźnego — jego niegdysiejszych doktorantów — a jednocześnie Przyjaciół szacownej Jubilatki z „krakowskich czasów”, jak i tych wszystkich, dla których osoba Profesora i jego spuścizna była i jest ważna. We współczesnym świecie, nierzadko tak bardzo zapominającym o ideałach humanizmu, obecność Mistrzów jest gwarantem nie tylko wysokiego poziomu badań naukowych, ale przede wszystkim istnienia etosu badacza, człowieka nauki. Uczymy się przecież nie tylko z tekstów, ale i obserwując zachowanie, relacje międzyludzkie. Uczniowie, bo o nich mowa, zaproszeni do niniejszego tomu nie zawsze byli związani relacją Mistrz—uczeń z Profesor Mazurek, jednak za Jej uczniów się uważają. Twierdzą bowiem: czytaliśmy teksty Pani Profesor, korzystaliśmy z Jej wiedzy i na równi z naukowymi walorami również na Jej przykładzie uczyliśmy się, jak być naukowcem, jak się zachować, i jak żyć. Dlatego też w niniejszym tomie obok tekstów Przyjaciół Pani Profesor — koryfeuszy polskiej nauki o literaturze rosyjskiej i szczególnie o rosyjskiej dramaturgii — znalazło się również miejsce dla tych, którzy w taki czy inny sposób za Jej uczniów się uważają.

Mam nadzieję, że Pani Profesor długo jeszcze będzie opowiadać nam o rosyjskiej dramaturgii, pozwalając czerpać ze swojej wiedzy i doświadczeń. Bo wiem obecność Mistrza w nauce jest gwarantem jej rozwoju, i mam nadzieję, przede wszystkim jako doktorantka Pani Profesor — Jej „naukowe, dorosłe już dziecko”, że Jej zaufania i zaufania naszych Mistrzów i pokładanych nadziei nie zawiodę.

Jadwiga Gracla

Redaktor
SANDRA TRELA

Projektant okładki
AGNIESZKA SZYMALA

Korektor
LIDIA SZUMIGAŁA
ALENA LENETS

Łamanie
BOGUSŁAW CHRUŚCIŃSKI

Copyright © 2016 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-5038
(wersja drukowana)

ISBN 2353-9674
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 90 + 50 egz. Ark. druk. 18,0 + 1 wkł. Ark.
wyd. 23,0. Papier offset. kl. III, 90 g. Cena 24 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław